

„Az építészet kővé vált zene...”

150 éve született Alpár Ignác építész

A címben kiemelt Goethe-idézettel rendezett jubileumi emlékkiállítás Alpár Ignác építész születésének másfélszázados évfordulóján a Magyar Mezőgazdasági Múzeum. Megfelelőbb helyszínt aligha találhattak volna, hiszen éppen az általa tervezett és kivitelezett városligeti Vajdahunyadvárában adóznak az emlékének. Alpár munkásságáról, éppen e vár miatt tudnak sokan. Azt viszont talán még a hazai német nemzetiségűek körében is kevesen tudják, hogy a magyar késő-historizmus neves képviselője apai ágon stájer, anyai ágon sváb származású volt. Szülei a pesti Józsefvárosban éltek: édesapja *Schöckl* Mátyás asztalosmester volt, aki a magyar főváros legnagyobb építkezései számára dolgozott. Édesanyja, *Eisele* Mária egy württembergi iparoscsalád leszármazottja volt. A serdülő *Schöckl* Ignác a belvárosi főreáliskola befejezése után kőműves inasnak állt és 1873-ban fejezte be a tanoncévet. Apja ismeretségei révén *Hauszmann* Alajos irodájában kezdte pályafutását, akinek bátorítására Berlinben, az építészeti akadémián tanult tovább. 1874-től és diplomaszerezése után egy ideig a porosz főváros különféle építész-irodáiban dolgozott. Akár egész életére ott maradhatott volna, mert annyira elismerték, hogy 1880-ban megkapta a Schinkel-érmet. (A díj névadója Berlin építészeti arculatának meghatározója volt.)

1880-ban magyarosította nevét Alpárra. *Hauszmann* még abban az évben meghívta őt tanársegédnek a budapesti Műszaki Egyetemre, amit el is fogadott. Nyolc éven át tanított a díszépítéstani tanszéken, miközben fáradhatatlanul részt vett a legkülönbébb pályázatokon. 1883 szerencsés éve volt, mert egyrészt házasságot kötött *Ortí* Antóniával, egy aradi német kereskedő lányával, másrészt benyújtotta élete első sikeres pályázatát. A vegyes lakosságú Bánát déli felében, festői hegyek között, a Cserna-patak völgyében, a ma is Monarchia-beli hangulatot árasztó Herkulesfürdőn tervezte és kivitelezte a Szapáryházat, amely aztán erdélyi megbízások hosszú sorát hozta. Az ország trianoni szétdarabolása nyomán talán az is kevésbé maradt meg a köztudatban, hogy a mai Romániában a kolozsvári, dévai, segesvári és dicsőszentmártoni városháza éppúgy az ő nevéhez fűződik, mint Marosludas református temploma, vagy a mai Szlovákiában a felvidéki Rózsahegy főgimnáziuma (a vajdasági, a szerb és horvát fennhatóságú területeken álló épületeiről nem is szólva).

Valljuk be őszintén! Vajon hányan tudjuk kapásból a fővárosiak közül, hogy 1900-tól 1914-ig csupán a ma is álló – eredetileg egytől-egyig pénzintézetként szolgáló – alkotásai közül több is áll még, s hogy a Tévészékház – az egykori Tőzsde palota – a Nemzeti Bank, a Pénzügy- és a Belügyminisztérium egyaránt a keze nyomát dicséri, akárcsak az Értéktőzsde épülete? Hosszú évtizedeken át a Steindl-céh elnöke volt, amely az építészethez kötődő iparosok, vállalkozók és társművészeti alkotók (főleg szobrászok és iparművészek) szorosán együttműködő, összeszokott csapatának kedvelt találkozóhelyévé vált. Tagjai közül elég talán *Maróti* Géza, *Markup* Béla és *Moiret* Ödön, avagy a szobrász *Telcs* Ede, az üvegművész *Róth* Miksa, illetve *Jungfer* József nevét megemlíteni. Ők egyébként mindannyian sokat tettek Alpár épületeinek külső és belső díszítéséért is. Leglátványosabb sikerét mégis a milenniumi kiállítás úgynevezett „Történelmi épületcsoport” tervezésével aratta, amely az ezredéves ünnepeken Nagy-Magyarország régi, híres műemlékeit idézte fel közös épületben. Ezt építették fel aztán újra, végleges formában a Városligeti-tó partjára. A Vajdahunyadvára épületegyüttese ma is egyik meghatározó turisztikai látványossága fővárosunknak. Még életében, a hetvenedik születésnapja alkalmából, nagy ünnepség keretében avatták fel domborműves portréját a vár „jáki templomával” szembeni főfalon. 1928. április 27-én bekövetkezett halála után – amely egyik amerikai útjáról hazafelé, svájci területen érte –, ugyanitt ravatalozták fel és innen kísérte földi maradványait a gyászmenet a Kerepesi-temetőbe, végső nyughelyére. Két évvel később a vár előtti „felvonóhíd” mellett állították fel a *Telcs* Ede által készített egészalakos, életnagyságú szobrát. Ez Alpárt középkori céhmesteri ruhában örökíti meg, amint saját épületére veti tekintetét.

Az emlékkiállítás március 25. és október 15. között látogatható. Eredeti tervrajzok és a kész épületek mai állapotát bemutató fényképfelvételek, a jeles építész személyes iratai megtekintése mellett, használati tárgyaiban s az általa tervezett vagy használt díszbútorokban, családtagjainak teljes öltözetében is gyönyörködhetünk. Az évforduló alkalmából a Magyar Nemzeti Bank ezüst emlékérmét, a Magyar Posta bélyeget bocsát ki, az Enciklopédia Kiadó pedig megjelenteti *Rosch* Gábor róla írt nagymonográfiáját.

Wagner István